

Vergaderjaar 1986–1987

19 757

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering (Anonieme verdachte)

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 7 mei 1987

De vaste Commissie voor Justitie¹ belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag uit te brengen

De leden van de C.D.A.-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel dat beoogt het voor de verdachten onaantrekkelijk te maken om hun naam en verdere personalia niet aan de opsporingsambtenaar op te geven. De strekking van het wetsvoorstel vindt, zo zagen de C.D.A.-fractieleiden, zijn primaire grondslag en rechtvaardiging in het feit dat anonieme verdachten de politie extra werk bezorgen en de opsporing van strafbare feiten hinderen. Zij wezen erop dat hier een rechtstreeks verband ligt met de algemene identificatieplicht uit het C.D.A.-V.V.D.-akkoord van de zomer van 1986, waarover thans door mr. G. J. Wiarda op verzoek van het kabinet een advies wordt uitgebracht. De leden van de C.D.A.-fractie wensten dat advies en het kabinetsstandpunt met betrekking tot een algemene identificatieplicht af te wachten, alvorens over de algemene identificatieplicht een nader oordeel te geven. Deze leden onderschreven het uitgangspunt van het geldende Wetboek van Strafvordering uit 1926, vervat in artikel 29, waarin de positie van de verdachte als procespartij wordt gewaarborgd door elke in onvrijheid afgelegde verklaring als onrechtmatig te bestemmen en de verdachte niet tot antwoorden te verplichten. Zij meenden evenwel dat uit het beginsel dat niemand aan zijn eigen veroordeling behoeft mede te werken, waarop artikel 29 Sv. stoelt niet vanzelf volgt dat de wetgever niet zou mogen bepalen dat, indien een verdachte weigert zijn naam en verdere personalia op te geven of zich klaarblijkelijk bedient van valse personalia, de termijn van aanhouding van rechtswege wordt verlengd van ten hoogste zes uren tot ten hoogste twaalf uren en de verdachte onderworpen kan worden aan het nemen van foto's, vingerafdrukken of andere soortgelijke maatregelen om langs andere dan de directe weg de identiteit vast te stellen.

Voor wat dit laatste betreft wezen de leden van de C.D.A.-fractie op de rechtspraak van de Hoge Raad (8 mei, 1984 NJ 1984, no 741), waar het hoogste rechtscollege het onder dwang fotograferen van de aangehouden verdachte, die weigerde zijn naam te noemen, reeds onder bepaalde voorwaarden heeft toegestaan.

¹ Samenstelling:

Leden: Haas-Berger (PvdA), Stoffelen (PvdA), Kosto (PvdA), voorzitter, Roethof (PvdA), K. G. de Vries (PvdA), De Kwaadsteniet (CDA), Stemerding (PvdA), Gualthérie van Weezel (CDA), Rempt-Halmans de Jongh (VVD), Van der Burg (CDA), Schutte (GPV), Krajenbrink (CDA), Dales (PvdA), Korthals (VVD), Wiebenga (VVD), Laning-Boersema (CDA), Dijkstal (VVD), Kohnstamm (D66), Wolffensperger (D66), ondervoorzitter, Swildens-Rozendaal (PvdA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Van de Camp (CDA), Biesheuvel (CDA).

Plv. leden: Van den Bergh (PvdA), Ter Veld (PvdA), Jabaaij (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Lankhorst (PPR), Koetje (CDA), Van Traa (PvdA), Borgman (CDA), Hermans (VVD), De Hoop Scheffer (CDA), Van den Berg (SGP), Vreugdenhil (CDA), Alders (PvdA), De Grave (VVD), Te Veldhuis (VVD), Kraaijeveld-Wouters (CDA), Van Es (PSP), Eisma (D66), Groenman (D66), Vermeend (PvdA), Doelman-Pel (CDA), Van Muiden (CDA), Leerling (RPF).

Deze leden zagen ook in het creëren van een wettelijke verplichting de verdachte om zijn naam en verdere personalia te noemen voorshands geen strijd met artikel 6 van het Verdrag van Rome. Zij vroegen de Minister van Justitie, ten einde tot een juiste afweging van alle in het geding zijnde belangen te kunnen komen, aan te geven in hoeveel gevallen jaarlijks over de afgelopen periode van vijf jaar de Rijks- en Gemeentepolitie geconfronteerd zijn met verdachten die bij hun aanhouding weigerden hun naam en verdere personalia op te geven, waar dit argument op blz. 1 memorie van toelichting zo krachtig gehanteerd wordt.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel, dat deel uit maakt van een reeks van opeenvolgende wetsvoorstellen die beogen de justitiële werklast te verminderen door middel van stroomlijning en vereenvoudiging van het strafprocesrecht. Deze leden wezen erop dat deze stap-voor-stap methode als belangrijk nadeel heeft dat het totale zicht op het geheel van het strafprocesrecht verloren dreigt te gaan.

Benadrukking van één aspect, – in dit geval aanvulling van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering met enkele voorschriften omtrent verdachten die weigeren hun personalia bekend te maken – kan het labiele evenwicht van «equality of arms» tussen de procespartijen in gevaar brengen.

Het ontbreken van enige cijfermatige onderbouwing met betrekking tot de frequentie van het verschijnsel dat verdachten bij aanhouding door de politie weigeren hun naam op te geven zagen zij als een lacune in de memorie van toelichting.

Met belangstelling zagen zij nadere cijfers van de onderliggende gegevens alsmede een gekwantificeerde doelstelling die met het voorliggende wetsvoorstel beoogd wordt tegemoet.

Zij erkenden dat het met name voor het uitvoerende politiepersoneel frustrerend en onbevredigend kan zijn wanneer de verdachte nadat de termijn voor aanhouding verstreken is, moet worden heen gezonden, zonder dat zijn personalia konden worden achterhaald.

Deze leden hadden anderzijds de stellige indruk dat verdachten van overtredingen, die principieel weigeren hun personalia te verstrekken, daar ook niet toe over zouden gaan in de verlenging van de termijn van vrijheidsbeneming met zes uren; wie principieel zwijgt, blijft zwijgen.

Zij betwijfelden of het voorliggende wetsvoorstel, dat toch op deze categorie verdachte is toegesneden, wel aan het beoogde doel beantwoordt.

De memorie van toelichting gaat er van uit dat geen wettelijke bepalingen zich verzetten tegen het fotograferen van verdachten in gevallen waarin redelijkerwijs te verwachten valt, dat identificatie problemen zal kunnen opleveren.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen waar die verwachting op gebaseerd dient te zijn. Is dit alleen het geval bij een verdachte die zich in stilzwijgen hult? Of dient de verdachte duidelijk kenbaar te maken dat hij zijn personalia niet wenst te verstrekken? Waarop dient het vermoeden gebaseerd te zijn dat de verstrekte personalia onjuist zijn? Is er ook sprake van een weigering indien de verdachte alleen het geboortejaar opgeeft omdat nadere registratie niet heeft plaatsgevonden? Deze leden vroegen de minister hoe gebruikelijk het is dat de foto's aan de verdachte worden teruggegeven en welke zekerheid er bestaat dat geen negatieven of andere afdrucken worden vervaardigd of behouden. Is er soms sprake van interne instructies of circulaires met betrekking tot het vernietigen van foto's en vingerafdrukken wanneer de personalia van de verdachte eenmaal zijn vastgesteld?

Blijkens het Nader Rapport wordt bij andere soortgelijke maatregelen die kunnen dienen ter beschrijving van het signalement alleen het vaststellen van lichaamsmaten genoemd. De leden van de P.v.d.A.-fractie

vonden het juist een verdienste van het wetsvoorstel dat voorgesteld wordt de maatregelen ter identificatie een formeel wettelijke basis te geven. Aangezien maatregelen in het belang van het onderzoek veelal ingrijpend van aard zijn en de privacy of lichamelijke integriteit van de verdachte aantasten, dienen dergelijke maatregelen limitatief in de wet opgenomen te worden.

Mochten er in de toekomst nieuwe methoden of technieken worden gevonden die bij de identificatie van onbekenden behulpzaam kunnen zijn, dan dient volgens deze leden aan deze met naam genoemde maatregelen een wettelijke grondslag gegeven te worden.

Deze leden onderschreven de gedachte in de memorie van toelichting dat het ongewenst is, de wet in die zin te wijzigen, dat de verdachte verplicht wordt om zijn naam en overige personalia bekend te maken op vordering van de officier of hulpofficier van justitie.

Ze hadden echter wel principieel bezwaar tegen de gedachte dat de verdachte verplicht kan worden aan zijn eigen veroordeling mee te werken en daartoe verplicht zijn personalia bekend dient te maken.

Met deze opvatting wilden de leden van de P.v.d.A.-fractie bij deze gelegenheid nog eens duidelijk maken dat zij afstand nemen van elke vorm van legitimatieplicht. Komt het erop neer dat, teneinde dit heikele punt te omzeilen, het kabinet heeft gekozen voor de oplossing in de herschrijving van artikel 61, tweede lid van het Wetboek van Strafvordering? Of blijft een algemene identificatieplicht boven de markt hangen?

De termijn van aanhouding van de verdachte die weigert zijn personalia op te geven of die zich bediend heeft van valse personalia kan worden verlengd van ten hoogste zes uren tot ten hoogste twaalf uren. De memorie van toelichting maakt op blz. 3 melding van verlenging van rechtswege terwijl in het wetsvoorstel de mogelijkheid tot verlenging facultatief geformuleerd is. De leden vroegen een verklaring voor deze discrepantie en een beslissing wat wordt bedoeld.

Het wetsvoorstel verzuimt te vermelden wie de bevoegde instantie is die het bevel tot verlenging van aanhouding van maximaal zes uren tot maximaal twaalf uren kan geven. Bedoeld zal zijn de hulpofficier of de officier van justitie maar in de voorgestelde tekst ontbreekt de nodige duidelijkheid hierover.

De huidige formulering van artikel 61, tweede lid Wetboek van Strafvordering met betrekking tot het niet meerekenen van de tijd tussen middernacht en negen uur voormiddags voor het verhoor van de verdachte van maximaal zes uur was destijds ingegeven door met name het geringe aantal beschikbare hulpofficieren van justitie.

De leden van deze fractie hadden de indruk dat de laatste zestig jaar, sinds de huidige redactie van dit artikel tot stand kwam, hun aantal aanzienlijk was toegenomen en vroegen het kabinet een regeling te overwegen waarbij de periode die tussen middernacht en negen uur 's morgens gebruikt wordt voor verhoor in mindering kan komen op de (verlengde) termijn van aanhouding.

Deze leden erkenden dat de toepassingsmogelijkheden van de voorlopige hechtenis weliswaar niet zijn uitgebreid maar waren van mening dat met de geboden oplossing een extra druk werd gelegd op de toch al schaarse celcapaciteit.

De leden van de V.V.D.-fractie waren nog niet van de wenselijkheid van dit wetsvoorstel overtuigd. Mede daarom vroegen zij om nadere gegevens waaruit blijkt, dat het verschijnsel om anoniem te blijven steeds vaker voorkomt. Met de rechtvaardiging van dit wetsvoorstel, die zou liggen in het feit dat anonieme verdachten de politie extra werk bezorgen, hadden zij grote moeite. Vele rechten van individuen, waarmee rekening moet worden gehouden in onze samenleving, zo stelden zij, leiden vaak tot extra werkzaamheden. Die rechten behoren evenwel tot de verworvenheden van onze rechtsstaat.

Dit wetsvoorstel maakt eigenlijk inbreuk op het recht van een verdachte om niet aan zijn veroordeling mee te werken. Erkend wordt, dat het systeem van ons strafrecht daarvan uitgaat, maar, zo wordt eraan toegevoegd, dit recht of beginsel is niet onvoorwaardelijk.

Op dit laatste beroept de minister zich en wijst op de verplichting tot het verlenen van medewerking aan de bloedproef. In dit verband merkten leden van de V.V.D.-fractie op, dat het hier gaat om een bepaling uit de verkeerswetgeving, waarbij de verkeersveiligheid centraal staat en die zich richt op een bepaalde groep, namelijk de verkeersdeelnemers.

Bovendien wezen zij erop, dat niettemin een weigering van de bloedproef mogelijk blijft. Deze weigering is weliswaar strafbaar gesteld, maar dan is het de rechter die de straf bepaalt. Bij de verlenging van de aanhoudings-termijn komt deze er evenwel niet aan te pas.

Terecht wordt in de memorie van toelichting vastgesteld, dat bij het anoniem willen blijven in het geval van verdenking van een misdrijf kan worden overgegaan tot inverzekeringstelling.

De leden van de V.V.D.-fractie stelden dan ook vast, dat de voorgestelde verlenging van de aanhoudingstermijn zich vrijwel uitsluitend zal voordoen bij overtredingen.

Over het algemeen vonden deze leden het vasthouden van een persoon gedurende zes uur in geval van overtreding al een hele tijd.

Naar hun oordeel zal in dergelijke gevallen de reden dan ook meestal zijn, dat de persoon zijn identiteit niet wil prijsgeven. Zij vroegen zich af of, zodra dit is vastgesteld, het niet mogelijk was middels het maken van foto's en vingerafdrukken en nasporingen binnen de gestelde wettelijke termijn van zes uur, de identiteit van de persoon in kwestie vast te stellen. Zij wilden graag nadere inlichtingen over de moeilijkheden die daarbij worden ondervonden.

Zij waren er nog niet van overtuigd, dat de verlengde aanhoudingsperiode niet het karakter van een straf zou krijgen.

In dit verband vroegen zij de minister hoe dit te rijmen is met artikel 113 derde lid Grondwet, waarin staat dat een straf van vrijheidsontneming uitsluitend door de rechterlijke macht mag worden opgelegd.

De leden van de D66-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel.

Het verheugde de leden van de D66-fractie dat de minister ervan heeft afgezien om in de wet op te nemen dat de verdachte verplicht is om zijn naam en overige personalia op te geven. Zij achtten een dergelijke verplichting in strijd met het strafrechtelijke systeem.

De hier voorgestelde bepaling doelt naar de mening van deze leden overigens voornamelijk op personen, die verdacht worden van een overtreding. Indien het een verdachte van een misdrijf betreft zal op grond van bestaande artikelen in de wet overgegaan kunnen worden tot inhechtenisneming. De leden van de D66-fractie vroegen welke overtredingen de minister hierbij op het oog heeft. Zou de minister hier een toelichting op kunnen geven? Deze leden zouden graag zien dat de minister hierbij de suggestie van de NJCM zou betrekken om tot een wettelijke regeling te komen waarin in plaats van zeer algemene strafbaarstelling specifieke vormen van obstructie strafbaar worden gesteld. Nu voor de verlenging van zes naar twaalf uren geen speciale formaliteiten zijn vereist zou deze een min of meer automatische aangelegenheid kunnen worden, zo vreest de Nederlandse Orde van Advocaten (brief van 27 maart 1987). Wat is de opvatting van de minister hierover?

Van verschillende kanten is gewezen op het feit dat de verdachte, die het recht behoudt zijn naam niet te noemen, wordt bedreigd met een straf. Wat is de mening van de minister over de stelling dat dit een oneigenlijk strafvorderlijk dwangmiddel is?

Hoewel niet met vreugde, hadden de leden van S.G.P.-fractie toch met belangstelling van het wetsvoorstel kennis genomen.

Zij merkten allereerst op dat de memorie van toelichting geen informatie bevat betreffende de frequentie waarmee zich het verschijnsel van weigerachtige of misleidende verdachten ten aanzien van de verstrekking van hun personalia voordoet, noch wat betreft de strafbare feiten waar het in deze gevallen (meestal) om gaat. Zij vroegen of op dit punt alsnog enige informatie kan worden verstrekt.

Voorts brachten zij een zekere verontrusting tot uitdrukking ten aanzien van het verschijnsel «anonimiteit» in het strafproces in het algemeen. Zij doelden daarbij op verschijnselen als: de anonieme getuige, de anonieme dagvaarding en het anonieme vonnis. Zij vroegen of de minister bereid was om een meer algemene beschouwing aan deze verschijnselen te wijden.

Met betrekking tot het onderhavige wetsvoorstel gaven zij er blijk van behoefte te hebben om een tweetal vraagpunten voor te leggen. Ten eerste met betrekking tot het voorgestelde derde lid van artikel 61 van het Wetboek van Strafvordering, dat spreekt van het maken van fotografische opnamen, het nemen van vingerafdrukken of andere soortgelijke maatregelen om de identiteit vast te stellen. Naar aanleiding van een opmerking van de Raad van State is in de memorie van toelichting aangegeven dat als zodanige maatregel wordt beschouwd het vaststellen van lichaamsmaten, die kunnen dienen tot het beschrijven van het signalement. Blijkens het Nader Rapport denkt de minister, afgezien van de genoemde fotografische opnamen en vingerafdrukken, niet aan andere maatregelen. Hij sluit echter niet uit dat in de toekomst nieuwe methoden of technieken worden ingevoerd die bij de identificatie van onbekenden behulpzaam kunnen zijn. Deze opmerkingen deden deze leden de vraag stellen of de invoering van nieuwe methoden en technieken volgens de minister kan geschieden zonder aanpassing van de voorgestelde wetstekst. En voorts vroegen zij of andere dan de genoemde methoden ter vaststelling van de identiteit door de vaststelling van lichaamskenmerken uitgesloten moeten worden geacht. Zij dachten daarbij onder andere aan de bepaling van het gebit en de bloedgroep.

In de tweede plaats vroegen deze leden of en zo ja, in hoeverre, in het verband van de voorgestelde regeling van belang is dat de verdachte al dan niet opzettelijk onjuiste of onvolledige gegevens heeft verstrekt.

Het lid van de P.S.P.-fractie had grote bedenkingen tegen het voorliggend wetsvoorstel. Dit lid constateerde dat het blijkbaar de bedoeling is met een groter arsenaal dwangmiddelen voor de politie – meer tijd en mogelijkheden – de verdachte te bewegen geen gebruik te maken van zijn recht om te zwijgen tegenover het bevoegd gezag, ook over zijn personalia. In de memorie van toelichting heet het «het voor de verdachte onaantrekkelijk maken zijn naam niet te noemen» (blz. 3 memorie van toelichting). Komt dit wetsvoorstel niet neer op een bestraffing in de vorm van een langer verblijf op het politiebureau door het gebruik maken van het zwijgrecht, vroeg dit lid? Wat moeten burgers met rechten als er een sanctie op het gebruik staat?

Het is blijkbaar niet voor niets dat de minister zijn memorie van toelichting opent met een regelrechte verdachtmaking: verdachten die hun naam niet wensen te noemen zouden dit doen met de bedoeling de politie te hinderen in de uitvoering van hun opsporingstaak. Is het de bedoeling dat de overheid voor de burgers gaat bepalen wanneer en in hoeverre zij gebruik mogen maken van hun rechten tegenover diezelfde overheid? Het lid van de P.S.P.-fractie vond dit een buitengewoon zorgwekkende ontwikkeling. Zij wees in dit verband op de toespraak van de premier tijdens de viering van het tien-jarig bestaan van de Harmonisatieraad Welzijnsbeleid op 22 april jl., waarin de burgers min of meer beticht werden van een te ruim gebruik van hun verworven rechten. De minister van justitie ging nog een stap verder toen hij in het TV programma «Den Haag vandaag» van 28 april demonstreren niet alleen onaantrekkelijk

wil maken door streng politieoptreden, maar het recht tot demonstreren wil beperken waar het gaat om kerncentrales of belangrijke defensieobjecten. Wie lijdt hier aan normvervaging, vroeg dit lid bij deze aanval op essentiële grondrechten?

Vindt de minister dat sommige verdachten een te ruim gebruik dan wel misbruik maken van hun recht te zwijgen tegenover het bevoegd gezag? Welke bewijzen kan hij daarvoor aandragen? Voor welke verdachten geldt dit en hoe vaak komt dat voor? Op grond van welke criteria komt hij tot deze conclusie? De minister geeft één aanwijzing in de memorie van toelichting, namelijk dat de problematiek van de anonieme verdachte vooral speelt bij overtredingen. Is de veronderstelling juist dat het vooral gaat om overtredingen gepleegd in massaal verband, bij voorbeeld bij demonstraties of massale ordeverstoringen?

Het lid van de P.S.P.-fractie merkte voorts op dat uit de memorie van toelichting niet blijkt dat er enig onderzoek is gedaan naar de genoemde vervolgings- en executieproblematiek. Kennis van die omvang leek het lid van belang nu de noodzaak van dit wetsvoorstel daarin zou liggen. Het probleem van de anonieme verdachte is zo oud als het wetboek zelf, de mogelijkheden tot dagvaarding over te gaan zijn ruimer geworden nu de foto behoort tot de mogelijkheden en de bij de wet voorziene mogelijkheid van een spoedprocedure. De vraag klemt waarin de behoefte precies is gelegen om tot een wetswijziging te komen. Kan de minister hier nader op ingaan?

Ook had dit lid de stellige indruk dat voor veel overtredingen een strafvervolgning achterwege blijft of de identiteit nu wel of niet vaststaat, gezien de geringe ernst van de overtreding of gezien het feit dat de verdachte al voor verhoor heeft vastgezet en dat als voldoende sanctie wordt beschouwd. Als deze indruk juist is dan is het toch de vraag of de problematiek van de anonieme verdachte wel zo ernstig is als de minister doet voorkomen.

Voor wat betreft de effectiviteit van het wetsvoorstel wilde het lid van de P.S.P.-fractie weten waarop de verwachting is gebaseerd dat daardoor het aantal anonieme verdachten zal afnemen. Als het zo is dat verdachten in de anonimiteit wensen te blijven met als vooropgezet doel geen enkele medewerking te verlenen aan de politie, dan valt niet te verwachten dat deze verdachten dat wel zullen doen omdat zij anders zes uur langer worden vastgehouden. Dit lid ontkwam niet aan de gedachte dat de verlengde vrijheidsbeneming niet zozeer gericht is op het alsnog doen prijsgeven van de identiteit, maar als sanctie gaat functioneren voor de overtreding waarvan men wordt verdacht.

De uitbreiding van artikel 435 Wetboek van Strafrecht achtte het lid van de P.S.P.-fractie eveneens geen goed idee. De bereidwilligheid om de verdachte te geloven speelt een belangrijke rol bij de vraag of er sprake is van overtreding van artikel 435 Sr.

De politie kan om tal van redenen besluiten de verdachte niet te geloven en het dwangmiddel «ophouden tot verhoor» toepassen en de maximale duur benutten, zonder dat daar enige controle op is, vreesde dit lid. Zij wilde voorts weten hoe de minister denkt te voorkomen dat de vingerafdrukken, foto's en lichaamsmaten, nodig voor de vaststelling van de identiteit, niet worden opgeslagen door de politie.

Tot slot vroeg dit lid waarom dit wetsvoorstel niet is betrokken bij het advies dat de regering onlangs heeft gevraagd over de identificatieplicht, dan wel met de indiening van dit voorstel is gewacht tot het advies en de standpuntbepaling daaromtrent gereed is?

Het lid van de G.P.V.-fractie had met belangstelling kennis genomen van de inhoud van het wetsvoorstel. Hij onderschreef het standpunt van de bewindsman dat er aanleiding is de wet te wijzigen in die zin dat het de verdachte onaantrekkelijk wordt gemaakt zijn naam niet te noemen.

Het uitoefenen van dwang op een verdachte om de identiteit prijs te geven behoefde zeker niet beschouwd te worden als inbreuk op het beginsel dat een verdachte niet hoeft mee te werken aan zijn veroordeling. Elke verdachte heeft recht op een faire bejegening, maar dat wil nog niet zeggen dat daaruit een recht zou voortvloeien om het werk van de politie zoveel mogelijk te frustreren. Over de praktische vormgeving van een en ander stelde dit lid enkele vragen.

Voorgesteld wordt onder meer om ten opzichte van de verdachte die weigert zijn personalia op te geven – of die zich heeft bediend van valse personalia – de termijn van aanhouding van rechtswege te verlengen van ten hoogste zes uren tot ten hoogste twaalf uren. Niet strafbaar wordt gesteld het weigeren van het opgeven van de persoonsgegevens. Wel wordt de weigerachtige verdachte geconfronteerd met een strafvorderlijk dwangmiddel, dat in vrij sterke mate het karakter heeft van een gewone strafbepaling. Dit lid achtte dit een niet al te fraaie constructie. Immers, het verlengen van de termijn van aanhouding zal door een verdachte ongetwijfeld beschouwd worden als de toepassing van een strafmiddel. Ontstaat er zo in feite niet enige spanning met de bepaling in artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht, waar het beginsel is vastgelegd dat geen feit strafbaar is dan uit kracht van een daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling? Is het daarom niet zuiverder om een weigering van het verschaffen van persoonsgegevens op dezelfde voet strafbaar te stellen als het opgeven van valse personalia?

In dit verband wees hij op een suggestie, gedaan door mr. J. A. W. Lensing in het Nederlands Juristenblad van 11 april 1987. Daarin wordt onder meer voorgesteld om van het niet voldoen aan een vordering tot het bekend maken van personalia een overtreding te maken die een specialis is van artikel 184 Wetboek van Strafrecht. Wat is de reactie van de bewindsman op deze suggestie?

Vervolgens stelde het lid van de G.P.V.-fractie enkele vragen van meer praktische aard. Wiens bevoegdheid is het het bevel te geven tot verlenging van de aanhoudingstermijn? Wat is de betekenis van de formulering in de memorie van toelichting dat de termijn van aanhouding «van rechtswege wordt verlengd»? Ook kan de vraag gesteld worden wanneer sprake is van een weigering ex artikel 61, derde lid, (Nieuw). Valt daar ook onder de situatie waarin iemand bijvoorbeeld te dronken is om de gegevens te verstrekken of zich sommige gegevens niet blijkt te herinneren?

Het lid van de R.P.F.-fractie had met belangstelling kennisgenomen van het onderhavig wetsvoorstel, dat de mogelijkheid als verdachte anoniem te blijven wil inperken. Hoewel dit lid in eerste instantie deze strekking van het wetsvoorstel kon billijken, vroeg hij naar de directe aanleiding van dit wetsvoorstel en naar het aantal anonieme verdachten in de laatste vijf jaar (bij benadering). Immers voor enkele verdachten lijkt een wijziging van de strafwet een te zwaar middel. Zijn de anonieme verdachten voorts geconcentreerd in enkele streken of gaat het om een landelijk verschijnsel, dat zich in de meeste (grote) steden voordoet?

Dit lid constateerde vervolgens, dat de memorie van toelichting als argumenten om tot wetswijziging over te gaan met name noemt: het uiterst bezwaarlijk karakter van de vervolging van een anoniem gebleven verdachte, het onaantrekkelijker maken voor de verdachte zijn naam niet te noemen, het bezorgen van extra werk aan de politie om de identiteit te achterhalen en een verwachte preventieve werking van de voorgestelde bepalingen.

Ten aanzien van het onaantrekkelijker maken voor de verdachte zich anoniem te houden vroeg dit lid zich af in hoeverre hier sprake is van een bepaling met een punitief, dan wel van een voorwaardelijk punitief karakter van een «straf», die door de politie ten uitvoer wordt gelegd. In commentaren die de Kamer bereikt hadden was namelijk op dit aspect nadrukkelijk gewezen. Overigens informeerde dit lid naar de mate van toereikendheid van de verlenging met zes uur van de ophoudingstijd,

omdat de bepaling juist toepassing beoogt waar het gaat om niet op zichzelf staande feite, die in grote aantallen zaken (tegelijk) worden gepleegd. Is een verlenging van zes uur voldoende om «het passieve verzet» te breken, als verdachten er principieel op uit zijn het politiewerk te bruskeren of moet de voorgestelde bepaling meer worden gezien als een «minimum-bepaling» bij gebrek aan alternatieve strafbepalingen?

Kan voorts worden verklaard, waarom de bepalingen een algemene strekking hebben? De anonieme verdachte geeft met name problemen voor de vaststelling van zijn identiteit in geval van overtredingen en veel minder bij misdrijven. Is het dan wel noodzakelijk een bepaling van algemene strekking in te voeren?

Gelet op de jurisprudentie van de Hoge Raad kon dit lid zich overigens vinden in de redenering van de minister, dat het vragen naar personalia geen ontoelaatbare inbreuk maakt op het «zwijgrecht» van de verdachte. Het gaat naar de mening van het hier aan het woord zijnde lid immers niet zozeer om het verkrijgen van bewijs, dat voor de verdachte bezwarend zou zijn, maar ook om te waarborgen dat niet op een later tijdstip een verkeerde persoon wordt gevolgd. Vanuit dat perspectief stelde hij tenslotte de wijziging positief tegemoet te treden.

De voorzitter van de commissie,
Kosto

De waarnemend griffier van de commissie,
Coenen